

O'ZBEKISTON TASHQI IQTISODIY ALOQALARI MAVZUSINI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN TA'LIM METODLARI.

Qobilova Muattar Shukurjon qizi

Namangan Davlat Universiteti talabasi

qobilovamuattar1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17395263>

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalari mamlakatning xalqaro maydondagi o'rnini mustahkamlash va ichki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Geografiya fanini o'rganishda, ayniqsa, "O'zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalari" mavzusining o'rganilishi, o'quvchilarda mamlakatning iqtisodiy geografiyasiga doir kengroq tasavvur hosil qilishga yordam beradi. Ushbu mavzu nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy, ijtimoiy va madaniy aloqalarni ham o'z ichiga olgan murakkab tizim sifatida ko'riladi.

Kalit so'zlari: Metod, iqtisodiy aloqalar, tashqi savdo aylanmasi, eksport, import, tashqi savdo balansi, milliy o'quv dasturi.

EDUCATIONAL METHODS USED IN TEACHING THE SUBJECT OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS OF UZBEKISTAN.

Qobilova Muattar Shukurjon qizi

Scientific supervisor: I. Z. akaboyev

Student at Namangan State University

qobilovamuattar1@gmail.com

Abstract: The article shows that Uzbekistan's foreign economic relations play an important role in strengthening the country's position in the international arena and ensuring internal economic stability. In the study of geography, especially the study of the topic "Foreign Economic Relations of Uzbekistan", students will gain a broader understanding of the country's economic geography. This topic is considered a complex system that includes not only economic, but also political, social and cultural relations.

Keywords: Method, economic relations, foreign trade turnover, export, import, foreign trade balance, national curriculum.

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ПРЕДМЕТА «ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИЕ СВЯЗИ УЗБЕКИСТАНА».

Кабилова Муаттар Шукурджон кызы

Научный руководитель: И. З. Акабаев

Студент Наманганского государственного университета

qobilovamuattar1@gmail.com

Аннотация: В статье показано, что внешнеэкономические связи Узбекистана играют важную роль в укреплении позиций страны на международной арене и обеспечении внутренней экономической стабильности. Изучение географии, особенно темы «Внешеэкономические связи Узбекистана», позволит студентам расширить представление об экономической географии страны. Эта тема рассматривается как сложная система, включающая не только экономические, но и политические, социальные и культурные связи

Ключевые слова: Метод, экономические отношения, внешнеторговый оборот, экспорт, импорт, внешнеторговый баланс, национальная учебная программа.

Har bir o'qtuvchi dars tashkil etishda ta'limning mazmuni, mohiyati, maqsadi va vazifalaridan, o'quvchilarning yoshi, milliy o'quv dasturi hamda davlat ta'lim standartlaridan kelib chiqqan holda metodlar tanlashi va darsga tayyorlanishi muhimdir. Darsda foydalaniladigan metodlar o'quvchilarga yangi ma'lumotlar berish bilan birgalikda ularni mustaqil fikrlashga o'g'atishi shaxsiy fazilatlarini shakllantirishga yordam berishi kerak. O'zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalari mavzusini o'qitishda Ma'ruza (leksiya) metodi an'naviy biroq samaraliy metodir. Bunda o'qtuvchi mavzuni tizimli ravishda tushuntiradi. O'zbekistonning asosiy savdo hamkorlari, Eksport va import tarkibi; Tashqi savdo balansining holati haqida ma'lumotlar beriladi. Metodning afzalligi: Keng ko'lamdagi ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida yetkazish mumkin. Bundan tashqari interfaol usullar bugungi kunda o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish uchun quyidagi interfaol usullar keng qo'llaniladi:

Milliy o'quv dasturini o'rganish: Har bir o'qtuvchi dars mashg'ulotlariga kirishishdan avval tanishib chiqishi shart bo'lgan hujjat bu "Milliy o'quv dasturi" bo'lib dastur O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi va Respublika ta'lim markazlari hamkorligida umumiy o'rta ta'limning geografiya darslari uchun alohida ishlab chiqilgan. Dastur mundarija, 4ta bob har bir bob alohida 12ta qismlardan iborat bo'lib ular quyidagilar:

Tabiiy fanlar tavsifi;

Maktab bitiruvchilariga tabiiy fanlar bo'yicha qo'yiladigan talablar;

Umumiy o'rta ta'limda geografiya fanini o'qitish;

Geografiya fani bo'yicha o'quv dasturlari.

Milliy o'quv dasturida geografiya ta'limining umumiy qoidalar berilgan bo'lib ular O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimida Geografiya fanini o'qitishni rivojlantirish Konsepsiyasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi PF-5712-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini" va 2019 yil 30 oktyabrdagi PF-5863-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "2030 yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi"da belgilangan vazifalar ijrosi yuzasidan ishlab chiqilgan.

Konsepsiya xalq ta'limi tizimida geografiya fanini o'qitishni rivojlantirishning asosiy tendensiyalarini belgilab beradi. Jumladan, rivojlangan xorijiy mamlakatlarning ta'lim sohasidagi yutuqlaridan foydalanib milliy xususiyatlarni va respublikamizda amalga oshirilayotgan islohotlarni hisobga olgan holda ta'lim sohasini takomillashtirish; geografiya darslarida zamonaviy jihozlar, electron vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va samarali foydalanish; geografiya fanining ilmiy, o'quv-metodik ta'minotini rivojlantirish; o'quvchilarni Davlat ta'lim standartlari asosida egallagan kompetensiyalarini baholashning barcha sinflarda qo'llanila oladigan yagona tizimini yaratish va joriy etish; umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanidan ta'lim berish, uning ilm-fan taraqqiyotida, ishlab chiqarish va tabiatdan foydalanish sohalari, ijtimoiy-madaniy va kundalik hayotda tutgan o'рни bilan belgilanadi.

Dasturning 2-bobida Geografiya ta'limini amaldagi holati va mavjud muammolar haqida ma'lumotlar berilgan bo'lib har bir o'qituvchi ular bilan tanashib o'z yechimlarini ilgari surishi maqsadga muvofiqdir.

3-bobida Geografiya fani konsepsiyasining asosiy maqsadi va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari keltirib o'tilgan.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida geografiya ta'limining maqsadi: o'quvchilarda hozirgi zamon talablari, ta'lim sohasidagi jahon andozalari va milliy rivojlanish manfaatlariga mos keladigan geografik madaniyatni, ya'ni geografik dunyoqarash, tafakkur va bilimlar, ularni hayotiy va kasbiy amaliyotda qo'llay olish ko'nikma va malakalarini (kompetentlikni) shakllantirish va boshqalardan tashkil topgan.

Geografiya ta'limining vazifalari: Yer sayyorasi va uning alohida hududlari, jumladan Vatanimiz O'zbekistonning tabiati, aholisi va xo'jaligi haqidagi tizimli bilimlarni hosil qilish; tabiiy va ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish; global Internet tarmog'idan foydalangan holda dars jarayoniga innovatsion va axborot texnologiyalarini joriy etish va boshqalardan iborat.

4-bob. Geografiya o'quv fanining tuzilishi va mazmuni. Umumiy o'rta ta'lim tizimida Geografiya fani tuzilishi kurslarning ketma-ketligidan iborat. "O'zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalari" mavzusi geografiya fani tuzilishi kurslarning ketmaketligida 3- kitob bo'lgan 9-sinf – Geografiya (O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) kursidan joy olgan bo'lib ushbu o'quv kursi iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fani obyekti va predmeti, O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy geografik o'rni, ma'muriy-hududiy tuzilishi, tabiiy sharoit va resurslarining aholi joylashuvi va xo'jalikka ta'siri, aholisining soni, o'sishi, tabiiy va mexanik harakati, tarkibi va joylashuvi, shahar va qishloq aholi punktlari, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, turizmi, tashqi iqtisodiy aloqalari, har bir iqtisodiy rayon, 12 ta viloyat, Qoraqalpog'iston Respublikasi hamda Toshkent shahriga kompleks geografik tavsif kabi masalalarni qamrab olgan.

5-bobda Geografiya fanining o'quv-metodik ta'minotini rivojlantirish masalalari yoritilgan bo'lib ular: Umumiy o'rta ta'lim tizimida geografiya fanining ilmiy metodik ta'minotini rivojlantirish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi: ilg'or xorijiy tajribalar, xalqaro standartlar va milliy an'analar uyg'unligida geografiya fani bo'yicha milliy dastur ishlab chiqish; geografiya fani bo'yicha umumiy o'rta ta'lim muassasalari bitiruvchilariga qo'yiladigan Malaka talablarini ishlab chiqish; umumiy o'rta ta'limning tayanch o'quv rejasida belgilangan geografiya fani o'quv yuklamasining minimal hajmi hamda ularning sinflar bo'yicha taqsimoti yuzasidan takliflar tayyorlash; tayanch o'quv rejaga muvofiq geografiya fanining sinflar va mavzular bo'yicha hajmi, mazmuni, o'rganish ketma-ketligi va shakllantiriladigan kompetensiyalari asosida o'quv dasturlarini ishlab chiqish; geografiya fani bo'yicha sinflar kesimida o'quv-metodik majmualarni (darslik, o'qituvchi uchun metodik qo'llanma, darsliklarning multimediali ilovalari) bosqichma-bosqich takomillashtirish; geografiya fanining mazmuni, o'ziga xos xususiyatlari, malaka talablari va shakllantiriladigan kompetensiyalardan kelib chiqqan holda baholash tizimini ishlab chiqish; geografiya fani bo'yicha sinflar kesimida o'quv-metodik majmualarni ishlab chiqish quyidagi prinsiplar asosida amalga oshiriladi: o'quv-metodik majmualar ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy prinsiplari asosida yaratilganligi; o'quvchilarning yoshi, psixofiziologik xususiyatlari, bilim darajasi, qiziqishlari, layoqatlari hisobga olinganligi; o'quvchilarda vatanparvarlik va milliy

g'urur hissini shakllantirishga qaratilganligi; umumiy o'rta ta'limning zarur hajmi berilganligi, o'quvchilarda mustaqil ijodiy fikrlash, amaliy tajriba ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilganligi kabilarni o'z ichiga oladi.

6-bob. Geografiya fanining moddiy-texnik ta'minotini rivojlantirish Geografiya fani o'quv xonalarini jihozlashda quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi: "Zamonaviy maktab" davlat dasturi doirasida umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun xalqaro tajribalarni hisobga olgan holda yangi turdagi zamonaviy o'quv jihozlari dunyoni virtual ko'rish va topshiriqlarni bajarish uchun dasturiy ta'minot bilan ta'minlash; zamonaviy mebel, jihozlar (tabiiy, siyosiy globus, geografik xaritalar) geografiya maydonchasida foydalaniladigan asbob-uskunalar va moslamalar; o'quv-uslubiy materiallar, kompyuter, interaktiv doska va o'quv ko'rgazmali qurollarning elektron resurslar planshet va multimedia resurslari, internet, videokuzatuv tizimlari bilan jihozlashni ta'minlash, ularning o'z vaqtida yangilab borish choralarini ko'rish.

7-bob. Geografiya ta'limi jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish orqali innovatsion infratuzilmasini shakllantirish Geografiya ta'limi jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi: zamonaviy raqamli texnologiyalar va ta'lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasini ta'minlash, bu borada pedagog kadrlarning kasbiy mahoratini uzluksiz rivojlantirib borish uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish; geografiya fani bo'yicha elektron kitoblarni mobil uskunalariga yuklab va ko'chirib olish maqsadida QR-kod yordamida sinflar kesimida o'quvmetodik majmualar (innovatsion darslik, o'qituvchilar uchun metodik qo'llanma, darsliklarning multimediali ilovalari) haqidagi axborotlarni joylashtirish tizimini yaratish; geografik va ekologik bilimlarni oshirishga qaratilgan elektron o'quv qo'llanmalar, resurslar yaratish; geografiya fani bo'yicha xalqaro olimpiadalarda ishtirok etish va iqtidorli o'quvchilar ishtirokini oshirish.

8-bob. Konsepsiyani amalga oshirishdan kutilayotgan natijalar Konsepsiya doirasida belgilangan vazifalarni bajarish orqali quyidagi ko'rsatkichlarga erishish nazarda tutiladi. O'quvchilar mantiqiy fikrlashini va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan xalqaro baholash dasturi (PISA, TIMSS) talablariga mos keladigan topshiriqlar bilan ishlashga mo'ljallangan amaliy mashg'ulotlar hamda topshiriqlarni mustaqil bajarishga va ijodiy, kreativ fikrlash o'rgatadi.

Milliy o'quv dasturida bulardan tashqari umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilariga geografiya fanidan qo'yiladigan talablari, amaliy va ilmiy kompetensiyalar ham berilgan. Misol uchun o'qituvchi "O'zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalari" mavzusini o'rgatish uchun 9-sinf ilmiy xabardorlik kompetensiyalarining quyidagi barini birishi kerak.

O'zbekistonning iqtisodiy va siyosiy geografik o'rnining asosiy xususiyatlari va ularning mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini tushunadi; O'zbekiston ma'muriy-hududiy tuzilishini ko'p pog'onali tizim sifatida tushunadi; O'zbekiston tabiiy sharoiti va resurslarining aholi joylashuvi va xo'jalikka ta'sirini tushunadi;

O'zbekiston aholisining o'sishi, tarkibi va joylashuvini, urbanizatsiya (shaharlashuv) jarayonining mohiyatini tushunadi; O'zbekiston milliy iqtisodiyotida amalga oshirayotgan islohotlarning mamlakat, alohida hududlari, jumladan o'zi yashaydigan hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini tushunadi; milliy iqtisodiyot tarmoqlar tarkibini, turli xo'jalik tarmoqlarining hayotiy ahamiyatini tushunadi;

O'zbekiston, uning hududlari sanoati va qishloq xo'jaligining ixtisoslashuvi, unga ta'sir etuvchi omillarni tavsiflaydi;

ishlab chiqarishni hududiy tashkil etish omillarini tushunadi, alohida tarmoq yoki korxonalar misolida ularni izohlaydi;

mamlakat ichidagi hududiy mehnat taqsimoti, uning ahamiyati va unga ta'sir etuvchi geografik omillarni tushunadi;

sanoat ishlab chiqarishi ta'sirida vujudga kelgan ekologik muammolar mohiyatini tushunadi; qishloq xo'jaligi uchun yer va suvdan oqilona foydalanishning ahamiyati, O'zbekiston sharoitida qo'llaniladigan melioratsiya tadbirlarining mohiyatini tushunadi. asosiy iqtisodiy tushuncha va atamalarning mazmun va mohiyatini tushunadi, hayotiy va ta'limiy vaziyatlarda ularni to'g'ri qo'llaydi;

iqtisodiy hodisa va jarayonlarni shaxs va jamiyat nuqtai nazaridan tahlil qiladi; bozor iqtisodiyoti tamoyillari va qonuniyatlarini tushunadi.

Amaliy kompetensiya

O'zbekistonning siyosiy-ma'muriy xaritasidan ma'muriy-hududiy birliklar va katta shaharlarni ko'rsatadi; ijtimoiy-iqtisodiy xaritalar bilan mamlakat va hududlarning aholi va xo'jaligi to'g'risidagi ma'lumotlar manbai sifatida foydalanadi;

iqtisodiy-ijtimoiy hodisa va jarayonlarning turli ko'rsatkichlarini (aholi soni, tarkibi va o'sishi, ishlab chiqarish hajmi va hokazo) tasvirlovchi grafiklarni tahlil qiladi;

aholi harakati, zichligi va tarkibi, tashqi savdo aylanmasi va balansi, hududiy ixtisoslashuvni aniqlashga doir hisob-kitob masalalarini yechadi;

O'zbekistonning iqtisodiy rayonlari, viloyatlari, katta shaharlari, sanoat korxonalari va konlarining nomlarini to'g'ri qo'llaydi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov B.M., "Geografiya ta'limida internet resurslaridan foydalanish samaralari" Namangan: 2005-yil.
2. Vahobov A.V. "Geografiya o'qitish metodikasi" Toshkent: 2007-yil.
3. Saferov N., Imomov M. "Geografiya o'qitish metodikasi" Toshkent: 2016-yil.
4. Даринский А.В. "Методика преподавания географии" Москва: 1975 -год.
5. Курбанниязов Р. "Методика преподавания географии" Ўқитувчи: 2001-год.
6. Baymuradova S. "Geography Teaching Methodology Based on the Principles of Distance Education of Higher Education" American Journal Of Social Sciences And Humanity Research: 2022-year.